

Štátny archív v Nitre

Výročná správa
2016

1. PERSONÁLNY STAV

V Štátnom archíve v Nitre je 48 systematizovaných miest, z toho 41 v štátnej a 7 vo verejnej službe. Z toho 29 zamestnancov má vysokoškolské a 19 stredoškolské a nižšie vzdelanie (z nich má 7 zamestnancov absolvovaný archívny kurz).

Štátny archív má 2 oddelenia (oddelenie služieb verejnosti a oddelenie na spracúvanie archívnych dokumentov) a 5 pracovísk (Komárno, Levice, Nové Zámky, Šaľa a Topoľčany). Do jeho teritoriálnej pôsobnosti patrí Nitriansky kraj (okresy Nitra, Zlaté Moravce, Nové Zámky, Levice, Šaľa, Topoľčany), čiastočne aj Trnavský (Galanta, Dunajská Streda) a Trenčiansky kraj (Partizánske, Bánovce nad Bebravou).

Najpodstatnejšou zemnou v personálnej oblasti bolo zrušenie pobočky Nitra (so sídlom v Horných Krškanoch) z organizačných dôvodov k 1. novembru 2015 na základe novely zákona o archívoch a registratúrach č. 266/2015 Z. z. V súvislosti s touto zmenou došlo v januári 2016 k presťahovaniu 5 pracovníkov z priestorov v Horných Krškanoch do Štátneho archívu v Nitre so sídlom v Ivanke pri Nitre, čím sa pôvodný 13 členný kolektív v centrále rozšíril na 18. Fyzické presťahovanie depotov sa však v roku 2016 nerealizovalo pre nedostatok finančných prostriedkov. Zrušená pobočka slúži ako v súčasnosti ako externý depot až do fyzického presťahovania archívneho materiálu.

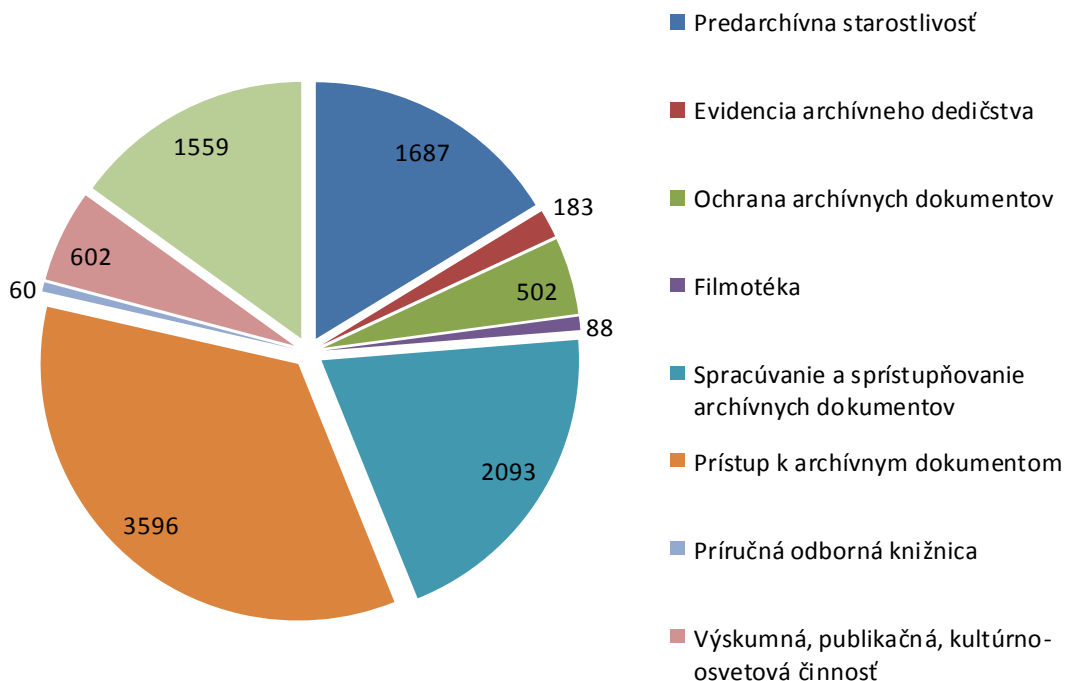
V priebehu roka 2016 sa podarilo úspešne obsadiť tri uvoľnené štátnozamestnanecké miesta na odborných pozíciách v 5., 6. a 7 platovej triede (NR, ŠA, TO), v prípade Šale dočasnou štátnou službou na miesto pracovníka na dlhodobej PN.

Štátny archív v Nitre s piatimi pracoviskami (Komárno, Levice, Nové Zámky, Šaľa, Topoľčany) ako jeden z najväčších štátnych archívov dlhodobo pociťuje personálne poddimenzovanie prakticky na každom pracovisku. Skladba, rozsah archívnych fondov, neustály rast a komplikovanosť správnej agendy, rast úloh v oblasti ekonomického riadenia, zabezpečovania rezortných úloh a celkovo zvýšený nárast pracovných povinností si vyžaduje navýšenie systematizovaných miest pre bezproblémové a efektívne zvládnutie plnených úloh v oblasti štátnej správy na úseku archívov a registratúr. Najkritickejšia je situácia na pracovisku v Komárne so 4 zamestnancami (depoty až v 7 objektoch). Navýšenie systematizácie pre štátny archív sa v závere roku 2016 uskutočnilo 1 systematizovaným miestom v Komárne, ktoré sa plánuje obsadiť od 15. 2. 2017, ostatné požiadavky zostali nerealizované. Bez odzvy zostali aj žiadosti týkajúce sa zvýšenia platových tried u tých zamestnancov, u ktorých ich pracovné činnosti presahujú ich pôvodnú pracovnú náplň.

Celkovo zamestnanci odpracovali 10 370 pracovných dní. Štandardne sa najväčší počet dní vyčerpali na zabezpečenie prístupu k archívnych dokumentov (správne agenda), a to až 3596 dní. Spolu až 2093 sa vyčerpalo na spracovanie a sprístupňovanie archívnych dokumentov, čo možno považovať za pozitívne číslo. Je však závislé od odborných personálnych možností archívu a jeho pracovísk. Tretím sektorom je oblasť predarchívnej starostlivosti s 1687 dňami. Na oblasť riadiacej práce sa vyčerpalo 1559 pracovných dní.

V roku 2016 pracovníci Štátneho archívu čerpali na zvládnutie úloh naďalej nadčasy. Čerpanie nadčasov sa využilo na zabezpečenie generálnej revízie, sceľovania a dislokácie archívnych fondov, zabezpečenie riadiacej práce a kultúrno-osvetovej činnosti, niektorí zamestnanci aj na riešenie problémov súvisiacich s ich zaradením v rôznych pracovných skupinách (EA ISEA, Afondy a EPAP).

V najbližšom časovom horizonte je potrebné personálne posilniť Štátny archív v Nitre o minimálne 5 až 6 zamestnancov na kvalitné a efektívnejšie zvládnutie pracovných úloh. Štátny archív v Nitre ako nákladové stredisko pociťuje na plnenie svojich úloh aj absenciu miesta vlastného hospodára a údržbára.

Graf 1. Rozpis pracovných činností na plnenie úloh vo vykazovanom roku (v dňoch)

2. PREDARCHÍVNA STAROSTLIVOSŤ

Rok 2016 bol pre pracovníkov predarchívnej starostlivosti štátneho archívu mimoriadne náročný, a to v súvislosti s prijatím vyhlášky MV SR č. 410/2015 Z. z. o podrobnostiach výkonu správy registratúry orgánov verejnej moci a tvorbe spisu. Ich nadmerné pracovné zaťaženie spôsobil posun termínu na predloženie a schválenie registratúrnych poriadkov pôvodcov registratúr a tiež posudzovanie spomínaných smerníc, ktoré štátnemu archívu povinne predkladali orgány verejnej moci. V priebehu celého roka 2016 sa tiež pracovalo s čistením zoznamom pôvodcov (vyradovaním pôvodcov patriacich do III. kategórie) a vypracovaním definitívneho zoznamu pôvodcov I. a II. kategórie). Vzhľadom na náročnosť sa predpokladá, že táto úloha bude ukončená až v prvom polroku roku 2017. Z evidovaného počtu 4079 pôvodcov sa podarilo zatiaľ vyradiť z evidencie 1440 pôvodcov.

Pracovníci štátneho archívu uskutočnili celkovo 1177 registratúrnych plánov a poriadkov (z predložených 1363) a schválili 771 návrhov na vyradenie.

V roku 2016 štátny archív prebral 282,62 bm archívnych dokumentov, väčšinou po vyradovacom konaní. Prírastky tvorili tradične najmä archívne dokumenty orgánov štátnej správy a samosprávy, školstva a justície.

Opäť možno konštatovať, že výkon štátneho odborného dozoru u správcov registratúr v značnom rozsahu prispel k zlepšeniu úrovne správy registratúry u mnohých z nich, najmä u pôvodcov patriacich do verejnej správy.

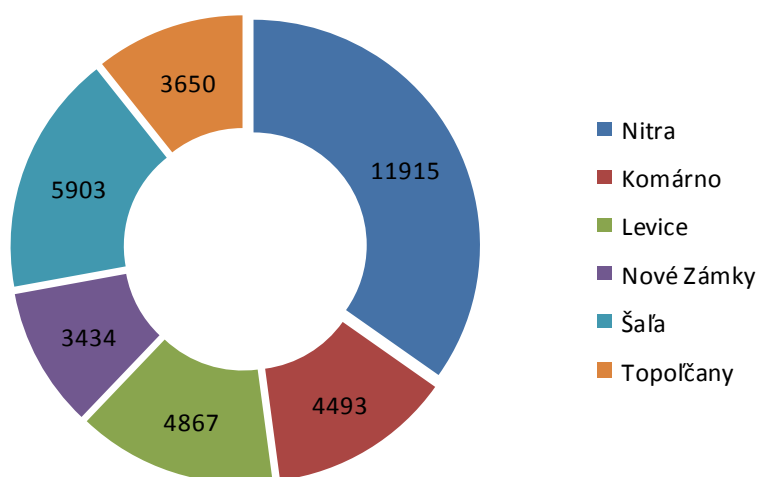
3. EVIDENCIA ARCHÍVNEHO DEDIČTVA

Tomuto úseku činnosti sa venovalo v roku 2016 183 dní. Využité boli na dopĺňanie údajov evidenčných listov archívnych súborov vo Afondoch a Elektronickom archíve (EA) ISEA a ich postupnej revízii, resp. aktualizácii údajov so skutočným stavom, čo vyplynulo z pokračovania generálnej revízie a sceľovania archívnych fondov Štátneho archívu v Nitre ako ústavnej úlohy archívu na rok 2016. Vo viacerých prípadoch po revízii a sceľení došlo k zásadným úpravám evidenčných údajov. V revízii a sceľovaní archívnych fondov sa bude pokračovať aj v roku 2017 vzhľadom na nevyhnutnosť tohto kroku pre čo najpresnejšiu evidenciu archívnych dokumentov a stave ich spracovania.

K 31. decembru 2016 Štátny archív v Nitre spravoval 6009 archívnych fondov a zbierok s celkovým rozsahom 34 263,1 bm. V správe má aj 718 bm archívnych dokumentov uložených u svojich pôvodcov. Eviduje a spravuje tiež 27 archívnych fondov prebratých na základe depozitnej zmluvy s celkovým rozsahom 192 bm.

Úbytky archívnych dokumentov v rozsahu 22,1 bm boli zapríčinené štandardne najmä vnútorným vyradovaním a tiež aj delimitáciou 4 archívnych fondov nepatriacich do teritoriálnej a vecnej pôsobnosti archívu (delimitácie do novovzniknutých archívov, hlavne do Štátneho archívu v Trnave a Štátneho archívu v Trenčíne).

V súvislosti s organizačnými zmenami od 1. 11. 2015 a novou teritoriálnou pôsobnosťou súvisiacou najmä s priradením Šale do pôsobnosti Štátneho archívu v Nitre (pôvodne pobočkou Štátneho archívu v Bratislave) štátny archív v roku 2016 vypracoval aj delimitačné návrhy na delimitáciu archívnych dokumentov zo Štátneho archívu v Bratislave a čaká na jej schválenie.

Graf 2. Rozloženie archívnych dokumentov podľa pracovísk (v bežných metroch).

4. OCHRANA ARCHÍVNÝCH DOKUMENTOV

Počet čerpaných hodín (502) v tejto kapitole sa využil najmä na generálnu revíziu a sceľovanie archívnych fondov a ich dislokáciu. Ochrana archívnych dokumentov je jednou z priorit štátneho archívu, bola aj súčasťou ústavnej úlohy na rok 2016. V centrále v Ivanke pri Nitre ide najmä o systematické pokračovanie v prácach (realizuje sa systémovo od roku 2013) na novom uložení archívnych súborov, ich scelenie a revíziu ako odstraňovanie zlého stavu spôsobeného existenciou archívu v provizóriu v rokoch 1970 až 1997 a neriešenia tejto situácie v rokoch 1997 - 2012. V roku 2016 sa realizovala najmä rozsiahla revízia a scelenie archívnych fondov šľachtických rodov a panstiev (jeden celý depot) a Komárňanskej župy I. z rokov 1849 - 1922 (v tomto prípade išlo o komplexné usporiadanie fondu v rozsype). Celkovo zamestnanci oddelenia OSAD presunuli pri revízii, novom uložení a sceľovaní v objeme až 1,3 km archívneho materiálu.

Najrozsiahlejšou a náročnou akciou v roku 2016 bolo sťahovanie archívnych depotov na pracoviskách v Komárne (január až máj 2016, spolu 1,2 km) a v Nových Zámkoch (0,6 km) v dôsledku výpovede z nájmu z prenajatých priestorov. Išlo o náročné akcie, vyžadujúce si najmä v Komárne mimoriadne nasadenie zamestnancov archívu (4), najmä pokiaľ išlo o prípravu materiálu na sťahovanie. Sťahovanie regálov zabezpečovala v oboch prípadoch firma. V marci až februári 2016 sa tiež realizovalo svojpomocné sťahovanie niektorých najvyužívanejších archívnych dokumentov zo zrušenej pobočky v Nitre – H. Krškanoch (0,2 km). V júli 2016 zamestnanci archívu v Komárne museli odstraňovať následky zaplavenia troch objektov s uloženým materiálom kvôli silnej búrke a veternej smršti (dislokácia materiálu, vysušovanie dokumentov, preškatuľovanie zasiahnutých dokumentov, odvlhčovanie priestorov).

V oblasti správy budov nenastali, najmä pokiaľ ide o ich fyzický stav, výraznejšie pozitíva oproti minulým rokom. V centrále v Ivanke pri Nitre naša požiadavka na komplexnú rekonštrukciu strechy aspoň nad hlavnou časťou budovy, kde je najakútnejší stav, zostala pre nedostatok finančných prostriedkov aj v roku 2016 neriešená. Opätovne sa neriešila ani požiadavka na zaregálovanie 4 voľných depotov s celkovou kapacitou približne 9 km archívneho materiálu. V súčasnosti nie je možné pre nerealizované centrálné verejné obstarávania realizovať nákup akýchkoľvek regálov (mobilných aj stacionárnych), čo sa ukazuje pre štátny archív ako vážny až havarijný problém. Zhoršujúci sa technický stav sídelnej budovy v Ivanke pri Nitre spôsobuje, že aj v roku 2016 je potrebné vykonať na nej ďalšie stavebné práce (opravy fasád a soklov, oprava ďalších schodísk, výmena dažďových rýn, odstránenie vlhnutia v suteréne budovy a pod.). Finančné prostriedky na sťahovanie zrušeného depotu do Ivanky pri Nitre zostali v roku 2016 zmrazené a náročné sťahovanie sa nerealizovalo.

Zlý fyzický stav budov je aj na iných pracoviskách. Vysunutý depot v Malej Lúči pracoviska v Šali je v havarijnom stave, má vážny problém s vykurovaním, zatekaním a nie sú tam vytvorené základné podmienky na prácu (pracuje tam 1 zamestnanec). V sídle pracoviska v Leviciach na Vojenskej ulici sa naďalej zhoršuje technický stav troch depotov v suteréne, ktoré majú vážne problémy s vlhkosťou, budova má aj vážne statické problémy. Externý depot tohto pracoviska na Družstevníckej napriek oprave strechy, ktorá stále zateká, je v zlom technickom stave, bez vykurovania. Nedostatok finančných prostriedkov neumožňuje ani inovovať zastaralé vybavenie priestorov pracoviska v Nových Zámkoch.

Ako problém sa ukazuje aj kapacitná nedostatočnosť budov. V najbližšom horizonte 5 až 10 rokov štátny archív nebude mať kam preberať archívne dokumenty. Jediným riešením je investičná výstavba nových prístavieb a scelenie fondov z roztrúsených provizórnych depotov (Komárno, Nové Zámky, Levice).

Ako pozitívum možno označiť opravu EZS na pracovisku v Šali, generálnu opravu EZS v centrále v Ivanke pri Nitre a opravu menších častí zatečených a vlhkom poškodených fasád a poškodených klampiarskych častí na budove centrály v Ivanke pri Nitre.

V rámci ochrany archívnych dokumentov sa štandardne zabezpečovalo sledovanie fyzikálnych činiteľov v archívnych depotoch (teplota, vlhkosť, prašnosť, svetelnosť).

Ani v roku 2016 sa neriešil problém pohotovosti. Pracovníci zabezpečujúci službu v prípade poplachu nemajú žiadne finančné kompenzácie za pohotovosť, ani písomné poverenie na tento druh činnosti. Ide o systémový problém, ktorý sa dlhodobo nerieši.

Závažným problémom je aj nedostatok finančných prostriedkov na nákup požadovaného množstva archívnych škatúl a dosák ako jedných zo základných prostriedkov na ochranu archívnych dokumentov. Finančné prostriedky na nákladovom účte nestačia zabezpečiť dostatočný počet archívnych škatúl pre organizáciu s piatimi pracoviskami.

5. FILMOTÉKA

V roku 2016 mikrofilmovanie ochromilo pokazenie vyvolávacieho automatu na mikrofilmy, ktorý bude musieť v roku 2017 prejsť generálnou opravou. Z uvedeného dôvodu sa preto v roku 2016 mikrofilmovali iba novo získané cirkevné matriky z 18. storočia.

Pozitívom na poli ochrany archívnych dokumentov bolo rozbehnutie systematického digitalizovania archívnych dokumentov podľa medzinárodných štandardov v centrále v Ivanke pri Nitre na novom skeneri formátu A3, ktorý Štátny archív v Nitre získal na začiatku roka 2016. Celkovo sa vyhotovilo 936 digitalizátov (Zbierka frontových pozdravov 1914 – 1918, Nitrianska župa I. Nobilitaria. Odpisy armálesov 1475-1840), v roku 2017 sa bude ďalej v digitalizovaní pokračovať.

Na pracoviskách sa mikrofilmovanie a digitalizovanie nevykonáva kvôli absencii požadovanej techniky.

V roku 2016 sa podarilo zakúpiť nový fotoaparát pre pracovisko Levice, čím sa opätovne podarilo pokračovať vo výmene digitálnej techniky postupne od roku 2014.

6. SPRACOVANIE A SPRÍSTUPŇOVANIE ARCHÍVNYCH DOKUMENTOV

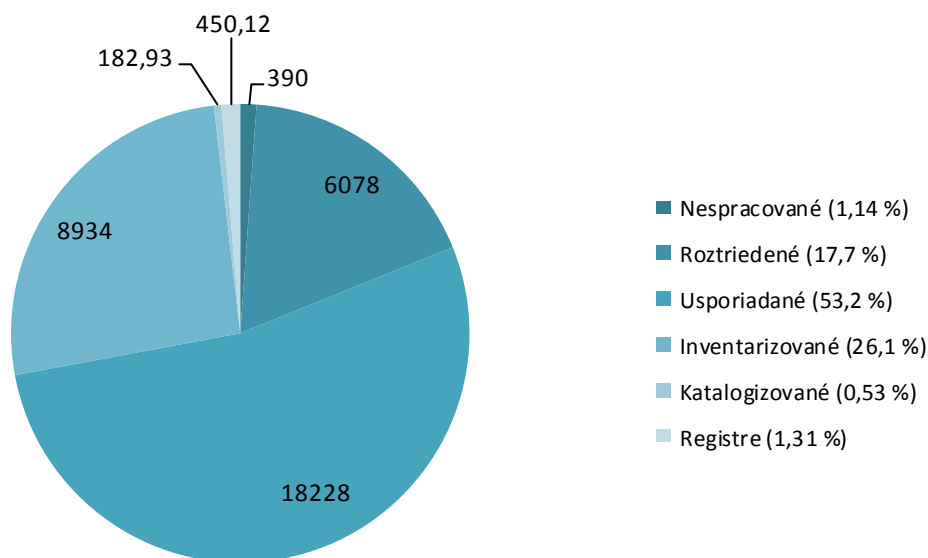
Spracúvanie a sprístupňovanie archívnych dokumentov bolo aj v roku 2016 jednou z prioritných úloh štátneho archívu s cieľom zabezpečiť čo najdôslednejšie a evidenčne najpodrobnejšie predpoklady k prístupu a k využívaniu archívnych dokumentov. Celkovo sa na túto odbornú činnosť vyčerpalo 2093 pracovných dní. V roku 2016 sa na spracúvaní a sprístupňovaní podieľalo aktívne až 28 zamestnancov štátneho archívu. Spracovávali sa najmä prioritné archívne fondy (fondy žúp do roku 1922, magistrátov, okresných, mestských, národných výborov, fondy škôl, okresných súdov, krajskej prokuratúry, zbierka frontových pozdravov, zbierka cirkevných matrik). Sprístupňovanie niektorých archívnych fondov je pre veľký rozsah a odbornú náročnosť dlhodobejšie a bude pokračovať aj v roku 2017.

Treba poznamenať, že odborní zamestnanci sprístupňujúci archívne fondy časť svojej práce venujú aj správnej agende, predarchívnej starostlivosti, riadiacim a hospodárskym prácam, čo im neumožňuje sa venovať výlučne iba tomuto druhu odbornej činnosti.

Celkovo sa v priebehu roka roztriedilo 30 bm, usporiadalo 623,5 bm, usporiadalo a zároveň inventarizovalo 92,2 bm, inventarizovalo 63,84 bm, katalogizovalo a registrovalo

17,94 bm. Vyhотовilo sa spolu 5525 inventárnych a katalógových záznamov. Všetky pomôcky sa vyhotovovali zväčša ešte stále v elektronickej podobe v programe Bach – Inventáre.

Najväčšou sprístupňovacíou akciou v roku 2016 bolo kompletne usporiadanie fondu Komárňanská župa I. z rokov 1849 – 1922 (429 bm) v Ivanke pri Nitre. Archívny fond, resp. jeho uvedená chronologická časť bola po sťahovaní v roku 1997 v rozsype a na viacerých úložných miestach. Pri fonde prebehla zároveň aj jeho generálna revízia a porovnanie so stavom podľa *Sprievodcu* z roku 1961. Možno konštatovať, že po 50 rokoch provizórneho uloženia a rozbitia tohto významného fondu sa ho opätovne podarilo rekonštruovať do pôvodnej podoby a pripraviť ho na kompletnú inventarizáciu.

Graf 3. Stav spracovania archívnych dokumentov v Štátnom archíve v Nitre k 31. 12. 2016

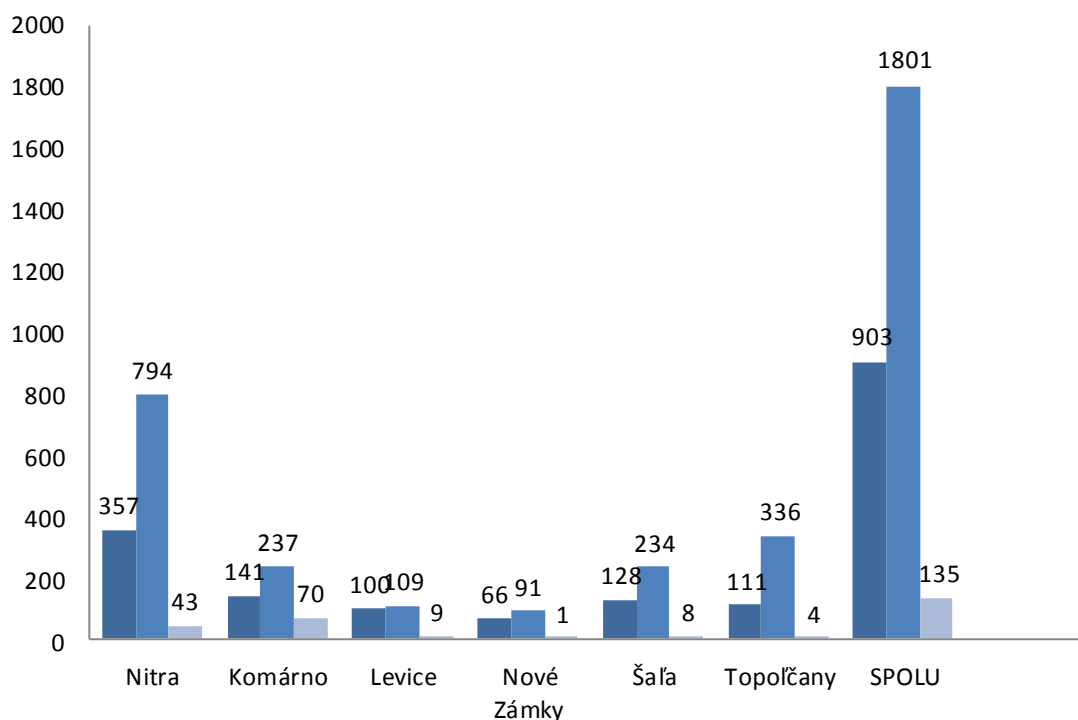
7. PRÍSTUP K ARCHÍVNÝM DOKUMENTOM

Prístup k archívnym dokumentom tvorí jeden z najdôležitejších úsekov činnosti štátneho archívu s cieľom zabezpečiť ich štúdium širokej verejnosti formou bádateľskej návštevy, vydať správnu informáciu formou odpisu, výpisu, potvrdenia alebo kópie, vypracovať rešerš z archívnych dokumentov a vo výnimočných prípadoch zabezpečiť verejné vystavovanie archívnych dokumentov. Aj v roku 2016 sa na tento druh pracovnej činnosti vyčerpalo až 3596 pracovných dní. Štátny archív v Nitre patrí dlhodobo medzi najvyťaženejšie archívy na Slovensku, dôvodom čoho je relatívne vysoký počet bádateľských návštev a čoraz náročnejšie nároky bádateľov na využívané archívne dokumenty. V roku 2016 bolo celkovo vykázaných 903 bádateľských návštev, z toho 135 zo zahraničia (najmä Maďarsko). V bádateľniach archívu a jeho pracovísk priamo študovalo v roku 2016 archívne dokumenty 1801 bádateľov (z toho 58 zahraničných). Celkovo však aj v roku 2016 možno globálne badať pokles bádateľských návštev, čo súvisí s postupnou digitalizáciou archívnych dokumentov najmä cez zahraničné webové sídla (stredoveké dokumenty a matriky sú bezplatne sprístupnené on-line a pod.). Bádateľsky najvyťaženejšou je centrála v Ivanke pri Nitre, kde sa uskutočnila takmer polovica návštev, bádateľsky vyťaženejšie sú aj pracoviská v Šali, Komárne a Topoľčanoch.

Najväčší bádateľský záujem je tradične o štúdium regionálnych dejín, genealógiu, dejiny školstva a hospodárstva. Zahraničné návštevy boli najmä z Maďarska, Českej republiky, Izraela, Francúzska, Nemecka, USA a Kanady. Pokiaľ ide o správne podania, obsahovo sa štandardne dotýkali najmä majetkovo-právnej agendy, školskej a sociálnej agendy (zápočty rokov, kópie maturitných vysvedčení a pod.), stavebnej (stavebné a kolaudačné rozhodnutia) a matričnej agendy (výpisy matriky, podklady pre rodné listy).

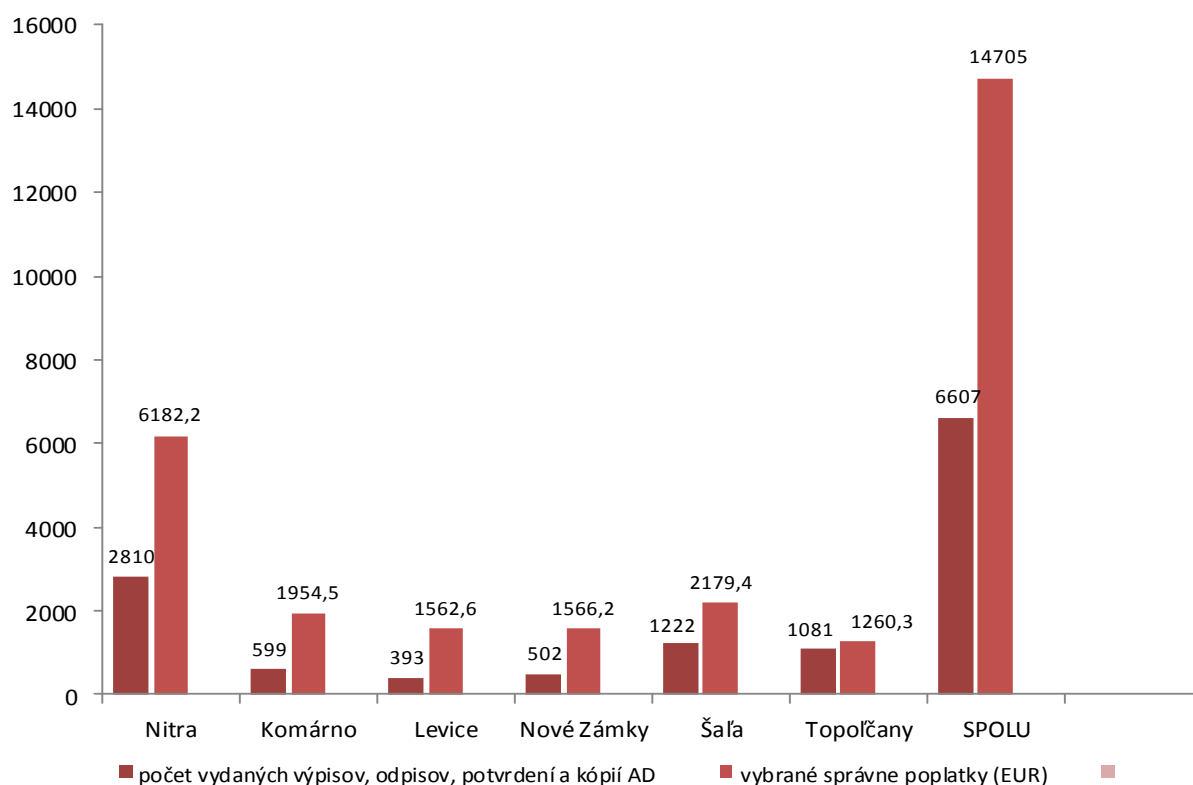
Štátny archív v roku 2016 vybavil spolu 4081 písomných žiadostí v správnej agende a 110 rešerší a vydal 6607 výpisov, odpisov, potvrdení a kópií. Na správnych poplatkoch sa vybralo 11 357 EUR a za poplatky vybraté za služby archívu spolu 3 348 EUR (kopírovanie a skenovanie dokumentov, fotenie atď.). Správne poplatky boli evidované elektronicky v module správnych poplatkov (e-kolok).

K zlepšeniu zabezpečovania služieb verejnosti na úseku prístupu k archívnym dokumentom by výrazne pomohlo modernizovanie zastaralej reprodukčnej a skenovacej techniky (tlačiarne, skenery, kopírky, počítače, čítačky mikrofilmov a pod.). Naše žiadosti v tomto smere, podané v roku 2016 niekoľkokrát, zostali neriešené.

1 – počet bádateľov, 2 – počet bádateľských návštev, 3 – z toho zahraničných

Graf 4. Počet bádateľov a bádateľských návštev v roku 2016

Graf 5. Počet vydaných výpisov, odpisov, potvrdení a kópií archívnych dokumentov a vybrané správne poplatky v roku 2016

8. PRÍRUČNÁ ODBORNÁ ARCHÍVNA KNIŽNICA

V roku 2016 na nákup kníh do príručnej knižnice neboli pridelené žiadne finančné prostriedky. Na úseku príručnej knižnice sa vyčerpalo iba 60 hodín, túto prácu vykonávajú zamestnanci zväčša ako vedľajšiu pracovnú činnosť popri iných povinnostiach. Štátny archív eviduje k 31. decembru 2016 48 830 titulov publikácií od 16. storočia (z toho 21 214 v centrále v Ivanke pri Nitre, na pracoviskách: 10 612 v Komárne, 4697 v Nových Zámkoch, 4679 v Šali, 4097 v Leviciach a 3534 v Topoľčanoch).

Aj v roku 2016 Štátny archív v Nitre kolegiálne pomohol iným štátnym archívom, a to darovaním duplikátov zo svojej knižnice (napr. Štátny archív v Banskej Bystrici).

Možno konštatovať, že nedostatok finančných prostriedkov ani v roku 2016 nedovolil nakúpiť do knižnice žiadne nové prírastky, podobne ako predošlé roky. Všetky knihy, ktorými sme doplnil knižničný fond v roku 2016, získal archív darom od zahraničných partnerov, spolupracujúcich vedeckých a kultúrnych inštitúcií zo Slovenska a darom zamestnancov archívu z vlastnej publikačnej a inej odbornej činnosti.

9. VÝSKUMNÁ, PUBLIKAČNÁ A KULTÚRNO-OSVETOVÁ ČINNOSŤ

Výskumná, publikačná a kultúrno-osvetová činnosť patri medzi dôležitý sektor odbornej činnosti štátneho archívu jednak v oblasti sprístupňovania archívnych dokumentov, pri pre-

zentácii archívneho dedičstva ako kultúrneho dedičstva SR, jednak v oblasti prezentácie výsledkov bádania zamestnancami archívu. V roku 2016 sa na tento druh odbornej činnosti vyčerpalo 602 dní. Najviac dní sa využilo na zabezpečenie ústavnej úlohy na rok 2016 - generálnej fyzickej revízie a sceľovania archívnych fondov. Úloha sa riešila podľa potreby a možností jednotlivých pracovísk. Na ďalšiu ústavnú úlohu vyhlásenú na rok 2016 - biografický slovník štátneho archívu a jeho pracovísk (výsledkom má byť odborná publikácia) – nezostalo pri plnení iných pracovných úloh veľa času, úloha sa realizovala v Topoľčanoch a čiastočne v centrále v Ivanke pri Nitre. Úloha prešla do plánu práce na rok 2017.

Individuálny výskum autorov sa sústreďoval najmä na výskum regionálnych dejín (najmä dejín obcí, rok 1916 v regióne, arizácia židovského majetku, nemecká kolonizácia, história poštových úradov), dejín archívu, dejín školstva a pomocných vied historických (genealógia a heraldika). Autorsky sa zamestnanci štátneho archívu podieľali na vydaní 6 monografií, 18 štúdií, 6 článkov, 5 posudkov, 5 príspevkov do tlače a 5 recenzií. Pracovisku v Komárne sa v roku 2016 podarilo vydať aj zborník z vlastného odborného podujatia *Varia Theresiana* uskutočneného 29. septembra 2015. P. Keresteš (ako editor) a M. Belej sa zapojili aj do projektu reprezentatívneho spracovania dejín Nitrianskeho samosprávneho kraja.

Pomerne bohatá bola v roku 2016 v rámci možností aj kultúrno-osvetová činnosť archívu. Zamestnanci zorganizovali 7 odborných podujatí (konferencie, odborné sympózia), 14 výstav samostatne alebo v spolupráci, 24 prednášok, 9 výstupov pre TV, 3 výstupy pre rozhlas a 14 exkurzií. V rámci Predsedníctva Slovenska v rade EÚ sa pripravili tematické výstavy archívnych dokumentov (Ivanka pri Nitre, Šaľa, Komárno, Topoľčany).

Najvýznamnejšou a najmasovejšou kultúrno-osvetovou akciou štátneho archívu boli aj v roku 2016 dni otvorených dverí, ktoré sa uskutočnili na pracoviskách v Ivanke pri Nitre, Šali, Komárne a Topoľčanoch. Návštevnosť bola na každom tomto podujatí u každého pracoviska od 200 do 300 návštevníkov. V rámci podujatia sa uskutočnili aj samostatné výstavy najvýznamnejších dokumentov. Súčasťou akcie boli už obligátne programy pre deti.

V kultúrnej a osvetovej oblasti štátny archív aktívne spolupracoval s rôznymi kultúrnymi inštitúciami v regióne Nitrianskeho kraja (Tekovské múzeum v Leviciach, Hontianske múzeum v Šahách, Okresná knižnica v Leviciach), so samosprávou (Nitriansky samosprávny kraj, obce Rumanová, Žemberovce, Lehota, Tešedíkovo, Preseľany, Veľké Chlievany), všetkými typmi škôl (exkurzie, propagačné materiály) a celoslovenskými a regionálnymi médiami (MY, SME, Nitrička, Levická televízna spoločnosť, RTVS, Markíza atď.).

Aktívne sa v roku 2016 zapojil aj do budovania družobných vzťahov so zahraničnými partnermi prispievajúcimi k prehľbovaniu vzájomných kolegiálnych a odborných vzťahov (Štátny oblastný archív v Prahe, Okresný archív v Zlíne, župné archívy v Győri a Veszpréme v Maďarsku).

Záverom k tejto kapitole možno aj v roku 2016 konštatovať, že podstatnú časť vedecko-výskumnej práce v prospech archívu a jeho zriaďovateľa, vrátane kultúrno-osvetovej činnosti, vynaložili odborní zamestnanci v rámci svojho súkromného pracovného času. Na propagáciu archívneho dedičstva jeho zriaďovateľ, napriek povinnosti vykonávať túto činnosť, nevyčleňuje žiaľ takmer žiadne finančné prostriedky a mnohé veci si musia zamestnanci archívu zabezpečovať svojpomocne (cez granty samospráv a pod.) alebo aj z vlastných zdrojov. Týka sa to finančných prostriedkov na vydávanie zborníkov z vlastných odborných podujatí, propagačných a informačných materiálov, edícii prameňov a pod. Pre verejné obstarávanie stále ani v roku 2016 nie je možné objednávať ani komodity potrebné na prezentáciu archívnych dokumentov (výstavné skrinky, nástenné panely, rámovacie sklá a pod.), čím sa výrazne sťažujú podmienky na tento druh odbornej činnosti.

Monografie

1. Peter Keresteš (ed.). Rumanová. Monografia obce. Nitra : Vydavateľstvo Enars, 2016, 358 str. (autor textov na s. 31-94).
2. Veronika Nováková, Judita Szekeresová, Júlia Kotrusová: Katalóg k výstave a materiál z medzinárodnej konferencie "Čo sa stalo v našom regióne pred 100 rokmi". Šaľa : Štátny archív v Nitre, pracovisko Archív Šaľa, 2016.
3. Hildegarda Pokreis. Nemecká kolonizácia Sládkovičova/ Diószegu v 18. storočí. Sládkovičovo 2016, 63 s.
4. Lukáš Paluga (ed.). Varia Theresiana. Zborník príspevkov z odborného sympózia organizovaného komárňanským archívom dňa 29. 9. 2015 v Komárne.
5. Katarína Répásová. Čas lieči, ale jazvy ostávajú. Zborník z príspevkov rovníenného sympózia.
6. Jarmila Bátovská, Eva Bešinová, Marta Švoliková: Žemberovce - monografia obce. Žemberovce : Obec Žemberovce. 424 s.
7. Marta Švoliková: Levice - monografia mesta. 2. doplnené vydanie. Levice 2016.

Štúdie

1. Peter Keresteš: Tagániovci z Oslian. Pôvod, predkovia a príbuzní Fraňa Tagániho (1816-1894). In Velička, Drahomír (ed.). František Tagáni (1816-1894). Mecén slovenského národného života. Zborník príspevkov z historického seminára. Turzovka : Mestské múzeum Karola Točíka v Turzovke, 2016, s. 7-23.
2. Peter Keresteš: Baxa, Peter – Bisták, Peter - Borzová, Zuzana (ed.). Sprievodca po kostolianskom náučnom chodníku (Gýmeš - Kostolianske lúky). Bratislava : Obecný úrad Kostolany pod Tribečom - Pamiatkový úrad SR, 2016. Autor hesiel č. 1, 21, 23, 24, 25, 29, 34.
3. Peter Keresteš: Žemberovce v stredoveku. In Bátovská, Jarmila - Švoliková, Marta (eds.). Žemberovce. Monografia obce. Levice : Obec Žemberovce, 2016, s. 66-83.
4. Peter Keresteš: Žemberovce v rokoch 1526 až 1848. In Bátovská, Jarmila - Švoliková, Marta (ed.). Žemberovce. Monografia obce. Levice : Obec Žemberovce, 2016, s. 83-126.
5. Peter Keresteš: Delikventi v našich rodinách. Základné pramene k ich výskumu. In Genealogicko-heraldický hlas, roč. 26, 2016, č. 2, s. 30-39.
6. Helena Grežďová: Preseľany v rokoch 1872 – 1918. In Preseľany. Obecný úrad Preseľany, 2016, s. 59 - 72.
7. Helena Grežďová: Školy v Preseľanoch do roku 1960. In Preseľany. Obecný úrad Preseľany, 2016, s. 219 – 240.
8. Helena Grežďová: Helena. Preselianske osobnosti. In Preseľany. Obecný úrad Preseľany, 2016, s. 253 – 260.
9. Helena Grežďová: Cirkevné a svetské pamiatky a pozoruhodnosti. In Preseľany. Obecný úrad Preseľany, 2016, s. 209 – 218.
10. Helena Grežďová: Dejiny rímskokatolíckej farnosti. In Preseľany. Obecný úrad Preseľany, 2016, s. 143 – 162.
11. Ladislav Holečka: V povojnovom a socialistickom období (1945 - 1989); Rumanová v súčasnosti. In Keresteš, Peter (ed.). Rumanová. Nitra : Vydavateľstvo EN ARS, 2016, s.197 - 264.

12. Milan Belej: V druhej polovici 19. storočia (1848 - 1900); V posledných rokoch monarchie (1901 - 1918); V období predmníchovskej Československej republiky (1918 - 1938); V období autonómneho a samostatného Slovenska /1938 - 1945). In Keresteš, Peter (ed.). Rumanovej. Monografia obce. Nitra : Vydavateľstvo EN ARS, 2016, s. 97 - 196.
13. Milan Belej: Od uhorskej revolúcie do rozpadu monarchie (1848 - 1918). In Bátovská, Jarmila - Bešinová, Eva - Švoliková, Marta. Žemberovce. Obec Žemberovce : 2016, s. 127 - 158.
14. Soňa Šumová: Z histórie kultúrneho života. In Veľké Chlievany. Obecný úrad Veľké Chlievany, 2016, s. 139 – 152.
15. Soňa Šumová: Osobnosti Veľkých Chlievan. In Veľké Chlievany. Obecný úrad Veľké Chlievany, 2016, s. 165 - 170.
16. Júlia Kotrusová: Spory Jasovského prepoštvstva s mestečkom Moldava nad Bodvou v stredoveku. In: Studia doctoralia Tyrnaviensia 2016, Kraków : Towarzystwo Słowaków w Polsce, 2016, s. 64-76.
17. Lukáš Paluga: Komárňanská meštianska reštaurácia v roku 1745 - štúdia publikovaná v zborníku príspevkov "Varia Theresiana".
18. Ladislav Vincze: Ľudová kultúra. In Keresteš, Peter (ed.). Rumanová. Monografia obce. Nitra : Vydavateľstvo Enars, 2016, s. 301-342.

Články

1. Milan Belej: Ľudovít Štúr vo svetle matričných záznamov. In Vladár, J. - Muránska, N. (eds.) Almanach Nitra 2015. Vol.17, Nitra : Spolok slovenských spisovateľov, Filozofická fakulta UKF, 2016, s. 8 - 18.
2. Judita Szekeresová: Konferencia a otvorenie výstavy "Čo sa stalo pred 100 rokmi v regióne". In Fórum, 2016/3, s. 44 - 45.
3. Helena Greždová: História Krúžku historikov SHS pre webovú stránku Regionálneho združenia inteligencie Ponitria.
4. Judita Szekeresová: Deň otvorených dverí v Archíve v Šali, Fórum 2016, č. 3 s. 56-57.
5. Júlia Švecová: Súťaž Kronika Slovenska 2016. In Fórum archivárov č. 3/2016.
6. Jarmila Bátovská: Levický Zlatý ónyx - článok pre MsÚ v Leviciach.

Príspevky do tlače

1. Peter Keresteš: K lokalizácii zaniknutých sídlisk na dolnej Nitre (Búš, Čechy, Čierna, Etejovce, Ľutov, Piešťany, Tepličany). In Zborník k jubileu prof. Jána Lukačku.
2. Soňa Šumová: Archív poodkryl históriu topoľčianskeho gymnázia. In MY - Topoľčianske noviny, roč. 57, 2016, č. 25, s. 4.
3. Katarína Répásová: Čas lieči, ale jazvy ostávajú. In Zborník z príspevkov rovníomenného sympózia - preklad resumé prednášok do maďarského jazyka.
4. Katarína Répásová: Odoberanie židovských živností v Komárne. In Remeslá a živnosti v dejinách miest. Odborné sympóziu, 28. - 29. 9. 2016 v Komárne, príspevok (bude publikované v zborníku v roku 2017).
5. Lukáš Paluga: Remeselníci medzi komárňanskou honoráciou a inkorporovaným meštianstvom v roku 1745 In Paluga (ed.). Remeslá a živnosti v dejinách miest. Odborné sympóziu, 28. - 29. 9. 2016 v Komárne.

Posudky

1. Peter Keresteš: Mgr. Masliková, Ľudmila. Diplomático-historický rozbor kongregačných protokolov Trenčianskej stolice (1604-1653). Posudok dizertačnej práce na FF UK v Bratislave (8. 12. 2016).
2. Helena Grežďová: Posudok práce Kišac, Marián: Dejiny Gymnázia v Topoľčanoch. Topoľčany 2016.
3. Veronika Nováková: Ákos Kántor. Vývoj správy mesta Šamorín 1939-1944. Posudok bakalárskej práce na FF UK Bratislava.
4. Veronika Nováková: Anita Lakatošová. Rozbor fondu Farský úrad Diakovce. Posudok bakalárskej práce na FF UK Bratislava.
5. Veronika Nováková: Mgr. Anna Maslíková. Diplomático-historický rozbor kongregačných protokolov Trenčianskej stolice (1604 – 1653). Posudok dizertačnej práce na FF UK Bratislava.

Recenzie

1. Milan Belej. Šlechticův žid - žid šlechticem. Židovské elity a židovská šlechta v novověku a moderní době. In Genealogiko-heraldický hlas, 26, 1, 2016, s. 53 - 56.
2. Veronika Nováková. Kabinet vedy a výskumu v SNA a stav archívnej vedy dnes (zborník SSA).
3. Judita Szekeresová. Cyprián Lelovics, mlynár v Perede. In WOCH - ročenka pre genealógiu a regionálne dejiny Bratislavy.
4. Judita Szekeresová: Zdravotníctvo v regióne v roku 1916. Katalóg a zborník Archívu Šaľa.
5. Hildegarda Pokreis. Školstvo v regióne v roku 1916. Katalóg a zborník Archívu Šaľa.

Odborné sympózia, konferencie

1. Šaľa, Čo sa stalo v regióne pred 100 rokmi, 9. september 2016.
2. Komárno, Remeslá a živnosti v dejinách miest, 28. - 29. september 2016.

Dni otvorených dverí

1. Ivanka pri Nitre, 3. jún 2016
2. Šaľa, 9. - 10. jún 2016
3. Topoľčany, 23. jún 2016
4. Komárno, 5. november 2016

Výstavy

1. Slovensko - integrovaná súčasť Európy - a jej podoba v regiónoch Dunajská Streda Galanta a Šaľa (otvorenie 9. 6. 2016 Šaľa).
2. Čo stalo v regióne sa pred 100 rokmi (otvorenie 9. 9. 2016 Šaľa).
3. Dejiny obce Malá Mača (otvorenie 16. 7. 2016 Malá Mača).
4. Z dejín Vojky nad Dunajom (otvorenie 26. 11. Vojka nad Dunajom).

5. Historická fotografia ako archívny prameň (september - december 2016 Ivanka pri Nitre, Výstava usporiadaná pri príležitosti predsedníctva Slovenska v rade EÚ).
6. Školstvo v archívnych dokumentoch (jún 2016 – október 2016 Ivanka pri Nitre).
7. Slovensko - integrálna súčasť Európy (júl - december 2016, Topoľčany).
8. Výstava „Komárňanský archív v zjednotenej Európe v 21. storočí (2016 Komárno).

Výstavy v spolupráci

9. Prvé rôčky alebo od kolísky do školskej lavice (spolupráca s Tekovským múzeom v Leviciach, 9. 5. 2016 - 22. 8. 2016 Tekovské múzeum Levice).
10. Od mešča po bankomat (spolupráca s TM v Leviciach, 29. 8. 2016 - 20. 11. 2016, Tekovské múzeum Levice).
11. Budeme mať 90. Zbierka rodiny Nécsey (spolupráca s TM v Leviciach, 14. 11. - 12. 3. 2017, Tekovské múzeum v Leviciach).
12. Z dejín železnice v Seredi (otvorenie 15. 11. 2016 Sered').
13. Deň otvorených dverí (23. 6. 2016 Topoľčany).
14. 80. výročie založenia Gymnázia v Topoľčanoch (20. 10. 2016, Gymnázium Topoľčany).

Prednášky

1. Večery v archíve (cyklus prednášok, 16., 24., 29. november 2016).
2. Katarína Répásová: „Remeslá a živnosti v dejinách miest“ odborné sympóziu, 28. - 29. 9. 2016, príspevok - Odoberanie židovských živností v Komárne.
3. Lukáš Paluga: „Remeslá a živnosti v dejinách miest“ odborné sympóziu, 28. - 29. 9. 2016, príspevok - Remeselníci medzi komárňanskou honoráciou a inkorporovaným meštianstvom v roku 1745.
4. Veronika Nováková: Rok 1916 v dnešnom okrese Šaľa (16. 11. 2016, Archív).
5. Veronika Nováková: Kráľov Brod v rokoch 1848-1849 (Kráľov Brod, 2. 4. 2016).
6. Veronika Nováková: Malá Mača dejiny do roku 1918 (Malá Mača, 16. 7. 2016).
7. Veronika Nováková: 850. výročie prvej písomnej správy o Vojke nad Dunajom - doteraz neznáme dokumenty - prezentácia (Vojka nad Dunajom, 26. 11. 2016).
8. Veronika Nováková: Kráľov Brod v rokoch 1849 -1945 (Kráľov Brod, 15. 10. 2016).
9. Hildegarda Pokreis: Dejiny Židov v Galante (Galanta, 13. 9. 2016).
10. Hildegarda Pokreis: Dejiny Židov v Seredi (Sered', 14. 9. 2016).
11. Júlia Kotrusová: New Approaches towards a Comparative History of Religious Communities (Drážďany, 22. - 23. 11. 2016).
12. Peter Keresteš: Štátny archív v Nitre: archív s regionálnou územnou pôsobnosťou (8. 11. 2016, Brno, Masarykova univerzita v Brne).
13. Peter Keresteš: Tagániovci z Oslian. Pôvod, predkovia a príbuzní Fraňa Tagániho (1816-1894).Historický seminár František Tagáni (1816-1894). Odborný seminár Turzovka, 10. 11. 2016.
14. Jarmila Bátorovská, M. Švoliková: Významné stavebné pamiatky mesta Levice (6. 4. 2016 SOŠ Levice).
15. Jarmila Bátorovská: Architekt Rudolf Cibulka (14. 4. 2016 SOŠ Levice).
16. Jarmila Bátorovská, M. Švoliková: Vianočné tradície v regióne (22. 12. 2016 SOŠ Levice).
17. Jarmila Bátorovská, M. Švoliková: Úlohy štátneho archívu (24. 11. 2016, ZŠ Levice).
18. Marta Švoliková: 1. svetová vojna (4. 5. 2016 Matica slovenská v Leviciach).

19. Marta Švoliková: Tvorba monografie (7. 6. 2016 Prievidza).
20. Marta Švoliková: Synagóga v Leviciach (30. 9. 2016 SOŠ Levice).
21. Marta Švoliková: Židovská komunita v Leviciach (18. 1. 2016 Obchodná akadémia Levice).
22. Marta Švoliková: Pripomienka medzinárodného dňa pamiatky obetí holokaustu (18. 4. 2016 Gymnázium Andreja Vrábľa v Leviciach).
23. Ladislav Vincze: Život a dielo Adama Zachára (1. 12. 2016, Revicky Társulás Levice).
24. Helena Grežďová: Tragédia v Černobyle (26. 4. 2016, Galéria mesta Topoľčany).
25. Ladislav Vincze: Nemocničná kaplnka v Leviciach (13. 12. 2016, Revicky Társulás).

10. ORGANIZAČNÁ A RIADIACA PRÁCA

V tejto oblasti bolo vyčerpaných 1559 pracovných dní. Tento úsek činnosti súvisí najmä s činnosťou riaditeľa archívu, vedúcich oddelení a pracovísk a ich aktivitami súvisiacimi s riadením archívu a pracovísk v personálnej a hospodárskej oblasti. Je snahou pokračovať v zefektívnení a racionalizácii výkonu pracovných činností v archíve, ako aj posilnenie tímového riadenia archívu a budovanie dobrých pracovných vzťahov. Ťažisko tejto práce spočívalo aj tento rok vo vedení rôznych typov porád archívu (mesačné porady riaditeľa a vedúcich, interné porady a pod.), konzultáciách s pracovníkmi archívu pri plnení ich pracovných úloh, kontrole ich činnosti a jej vykazovaní, ďalej v odborných konzultáciách s odborom archívov a registratúr MV SR, v sledovaní čerpania rozpočtu a v riešení ekonomických a administratívnych vecí archívu s CP NR a ISS a. s. zabezpečujúcich údržbu. Časť pracovných dní odčerpalo riešenie technického stavu budov archívu. Do tejto časti boli zahrnuté aj práce súvisiace s vlastnou registratúrou, evidovaním a používaním aplikácie Fabasoft, využívanie služobného vozidla a referentských vozidiel, riešenie materiálo-technických potrieb (evidencia dochádzky a stravných lístkov, objednávanie materiálu a riešenie požiadaviek CP NR a práce, súvisiace s technickým zabezpečením a ochranou budovy archívu a inventarizáciou majetku.

Účasť zamestnancov na špeciálnych vzdelávacích aktivitách sa realizovala najmä v súčinnosti so zavádzaním softvéru Elektronický archív ISEA. Viacerí sa zúčastnili aj rôznych iných typov školení. Zamestnanci sa tiež počas roka zúčastnili aktívne alebo pasívne niekoľkých odborných seminárov a konferencií a svojou účasťou podporili vlastné konferencie. Aktívne sa zúčastnili v máji 2016 aj Archívnych dní v Tatranskej Lomnici.

Viacerí zamestnanci aktívne pracovali ako členovia odborných komisií ministerstva a pracovných skupín pre aplikačné programy. P. Keresteš pracoval v Akvizičnej komisii, Delimitačná komisii a v pracovnej skupine pre aplikáciu Evidencia pečatí a pečatidiel, V. Nováková v Delimitačnej komisii, M. Belej, T. Féderová, E. Gábrišová, H. Grežďová v komisii pre Afondy, L. Holečka a J. Szekeresová v pracovnej skupine pre aplikáciu Knižnica. Traja zamestnanci sa zúčastnili Letnej školy maďarského jazyka.

Žiaľ, aj tento rok musíme konštatovať, že nedostatok finančných prostriedkov v rozpočte archívu a organizačné zmeny na úseku ekonomickej agendy negatívne ovplyvňovali niektoré činnosti archívu. Týka sa to najmä riešenia technického stavu budovy, jej technologického zabezpečenia, ale aj nákupu odbornej literatúry a materiálu potrebného pre ochranu archívnych dokumentov (škatule, dosky a obaly). Spoluprácu s Centrom podpory v Nitre, ktorá zabezpečuje pre štátny archív správu nehnuteľností, MTZ, autodopravu a rozpočet, možno v roku 2016 považovať opätovne za dobrú a kolegiálnu v rámci ich možností, ktoré sa ukazujú ako tiež systémom značne obmedzené a oklieštené centralizovanými ko-

moditnými centrami. Celý systém fungovania a prílišná centralizácia sa ukazuje ako ťažkopádna (napr. aj v samotnej údržbe budov), pomalá a tým neefektívna (aj na objednávanie drobností je potrebné vynaložiť veľa úsilia a času).

ZÁVEREČNÉ HODNOTENIE

Aj v roku 2016 sa podarilo podstatnú časť plánovaných úloh zamestnancom Štátnemu archívu v Nitre splniť. Opäť môžeme konštatovať, že výkon odborných činností bol zabezpečený na kvalitnej úrovni, hoci podmienky naň sa zhoršujú. Výrazné úspechy sa dosiahli v kultúrno-osvetovej oblasti, ktorú však niektorí zamestnanci dosahujú často aj na úkor svojho voľného času. Ani roku 2016 opätovne nenastalo výrazné zlepšenie prídelení finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu pre štátny archív, čo sa negatívne podieľa na odsúvaní riešenia niektorých vážnych problémov technického stavu budov a ich technického vybavenia (tlačiarne, kopírky, skenery). Nedostatok pridelených finančných prostriedkov ohrozuje aj niektoré odborné činnosti archívu, najmä na poli ochrany archívnych dokumentov. Neriešenie mnohých akútnych problémov (údržba, nedostatok financií na archívne obaly a škatule, regále, problémy s úložnou kapacitou) môže v blízkej budúcnosti ohroziť uloženie archívnych dokumentov ako trvalej súčasť kultúrneho dedičstva Slovenskej republiky a základom hrdosti každého vyspelého národa na svoju minulosť.

V Ivanke pri Nitre, 25. februára januára 2017

PhDr. Peter Keresteš, PhD.
riaditeľ Štátneho archívu v Nitre

OBRAZOVÁ PRÍLOHA

Deň otvorených dverí, 3. jún 2016, Ivanka pri Nitre

Deň otvorených dverí
3. jún 2016, Ivanka pri Nitre

Medzinárodná konferencia „Čo sa stalo v regióne pred 100 rokmi“,
9. september 2016 Archív Šaľa

Deň otvorených dverí, 9. -10. jún 2016, Archív Šaľa

Odborný seminár „Remeslá a živnosti v dejinách miest,
28. - 29 . september 2016, Archív Komárno.